

ŽIVOT

LIST ZA
UNUTARNJU KULTURU

Broj 5.

Veljača 1922.

Godina III.

Toma More

(† 1535)

Rodio se oko g. 1480. u Londonu od oca kraljevskog suca, koji ga je odgojio u pravom katoličkom tihu. Sa sedamnaest godina upiše se u sveučilište oxfordsko, gdje se osobito dao na klasičke nauke, a to s tolikim uspjehom, da je poslije izašao na svjetski glas kao vrstan humanista.*) Usto se ozbiljno bavio filozofijskim i teologijskim studijem, pa je u teologiji toliko napredovao, da je omladini veoma uspješno tumačio glasovito Augustinovo djelo *De civitate Dei*. Kako je duboko i dosljedno shvatio kršćanstvo, nije se zadovoljio običnim kršćanskim življenjem, nego se trsio da u sebi izrazi, kako veli sv. Pavao, lik Kristov, pa je mimo ostalo, a da drugi toga ni ne slucahu, sprovodio pokornički život. Svetoj Misi pribivao bi svaki dan pa bi često i dvorio kod bogoslužja, a to je činio i poslije, kad se uspeo na najveću državnu čast u Engleskoj. Po želji je očevoj izučio pravo pa je poslije kao vrstan i pošten pravnik stekao simpatije naroda, koji ga je još mlada izabrao u sabor. Odlikovao se čvrstim značajem već u mladim godinama pa se na pr. u parlamentu opro Henriku VII., kad je jednoč proti ustavu zahtijevao novaca. More tada nije imao imutka, pa bi osuđen otac njegov, da plati globu od 100 funti sterlina, a kako ovaj ne smože tolike svote, morale u toverski zatvor. Prijatelji natuknuše Tomi, da bi se kralj dao ublažiti, ako ga zamoli za oprostjenje, ali Toma ne htjede da pogazi obraz. Da se ukloni osvetljivosti kraljevoj, povuče se u londonski kartuzijski samostan, gdje proboravi četiri godine: tu je živio znanosti i bogoljubnosti, pa je naučio i francuski, što mu je mnogo koristilo, kad ga je poslije slao Henrik VIII. na kontinent, da sklapa ugovore sa stranim državama.

Nakon nekoliko vremena ode More iz Engleske i pohadaše sveučilište parisko i leuvenško.

Henrik VIII. (1509 — 1547) veoma zavoli čestitog i umnog Mora, učini ga vitezom, a parlamenat ga (1523) izabra predsjednikom. Nakon pada Wolseyeva prinuka ga Henrik da primi službu lord-kancelara engleskoga, a to je najviša čast engleska. Henrik se naine nadao, da će mu More iz zahvalnosti poslužiti u veoma važnoj stvari: htio se razvjenčati sa zakonitom svojom ženom Katarinom Aragonskom, a uzeti Anu Boleyn, sestru jedne svoje bivše milosnice. Kako papa nije mogao da radi proti zakonu Božjemu, odbije zahtjev kraljev, a Henrik odluči da naum izvrši i proti volji papinoj: neka

*) Najpoznatije mu je djelo „Utopia“: to je u obliku romana kritika engleskih prilika a ujedno s ostroum satirom crtana slika komunističke države na nekom izmišljenom otoku.

samo prizna Engleska nevaljanost braka s Kafarinom; a za to htio se poslužiti velikim ugledom svoga lord-kancelara. More je prozreo namjeru Henrikovu, no ipak primi kancelarstvo nadajući se, da će kralja odvratiti od rđava puta. Henrik i njegovi himbeni doglavnici kušahu laskanjem, obećavanjem i prijetnjama, kako bi sklonili kancelara da udovolji želji kraljevoj, ali sav im je trud bio uzalud: nit je htio nit je smio da savjest okalja ovako nečasnim činom. Međutim se odnošaj, prema Svetoj Stolici tako zaoštrio, da je papa Henrika izopćio. Sve je jasnije izbijala namjera kraljeva, da se s narodom odcijepi od jedinstva crkvenoga a psnuje „narodnu crkvu“ (zbog ženel).

Još prije, negoli su stvari krenule ovako kobnim smjerom, More položi kancelarsku čast, a tim činom stupi na mučeničku stazu. Henrik, jedan od najvećih krvoloka evropske povijesti, plane gnjevom, jer je dobro razabirao, da će narod odstup Morov tumačiti kao prijekor razvratnog života njegova. Kad su se sve prijetnje razbile o čeličnost značaja Morova, kralj izda tako zvane „akte o nasljedstvu,“ kojim se proglašuje ništetnost prvog braka: na te je akte morao svak na zahtjev priseći pod kaznom veleizdaje. More ne htjede da prisegne, ukoliko ovi akti proglašuju prvi brak nevaljanim, no nije se protivio novom nasljednom redu, koji se njima uvodio. To razlikovanje bi zabačeno, a Mora i sijedog biskupa Fishera osuđiše na doživotnu tamnicu i zapljenu imutka.

Međutim se Henrik dao proglasiti vrhovnom glavom engleske Crkve. I opet se zahtijevalo od Mora, da pristane i na to. I ovaj su se put uzalud trudili, premda su se poslužili i lažju, da je kardinal Fisher prisegao i protokol potpisao. More je odmah progledao spletku i reče: „Pa ako je on doista ovo dvoje učinio, ja ne ću učiniti ni jedno ni drugo.“ Sad dade Henrik pred prozorom Morove tamnice pogubiti nekoliko redovnika, koji su se protivili kraljevoj supremaciji. Mislili su Mora ovako zastrašiti, ali on junački izjavi, da mu je žao, što se ne može odmah pribrojiti onim mučenicima.

Nije koristilo Henriku ni to, što je dopustio ženi i kćeri, da ga pohađaju u tamnici, nadajući se, da ćutljivo očinsko srce ne će moći da odoli ovakom jurišu. No i tu se prevariše. Žena njegova ne shvaćajući zamašaja stvari pokuša da ga skloni na popuštanje, a on je upita: „Draga Alice, koliko vremena misliš da bih ja mogao još da poživim?“ — „Dvadesetak godina svakako, ako se Bogu sviđi.“ — „I za to da ja žrtvujem vječnost?!“

Preko godinu dana čamio je More u towerskoj tamnici pa je u to doba napisao nekoliko manjih djela, među inim jedno o smrti za vjeru (Quod mors pro fide non sit fugienda). U tumačenju muke Spasiteljeve dopro je samo do mjesta: „I položiše ruke na Isusa . . .“ Sačuvao se sadržaj nekolikim pismima, što ih je pisao iz tamnice: u njima se odražuje sva veličina duha i vjernost Kristu i Crkvi njegovoj. Isprva burkala mu se osjetna narav pri pomisli blize smrti, ali on je to opiranje pomalo svladao misleći na muku Gospodinovu, na pakao i na nebo. „Hvala Bogu,“ piše ljubljenoj si kćeri Margareti, „u toj je borbi nadvladao duh, jer mi se nadaše u pomoći vjera pa i razum: te me uvjeriše, da od ovake smrti ne ću imati gubitka nego

samo dobitak . . . Napokon, Margareto moja, hoću da Ti razotkrijem srce svoje pa Ti velim: ja sam se tako potpuno predao volji Božjoj, da se, otkad me amo dopremiše, nikad nisam molio Bogu, neka bi me oslobodio iz ove tamnice ili očuvao smrti, već neka uvijek onako sa mnom postupa, kako se sviđa božanskoj mu volji, jer On kud i kamo jasnije vidi, što mi je na korist negoli ja sam.“

Ne mogavši Henrik nikako skršiti postojanosti svog bivšega kancelara, za koga je nekoć rekao da se ovakim podanikom ne može nijedan vladar da pohvali, dade ga optužiti s — veleizdaje, premda nije ni sam niti itko drugi vjerovao, da ju je sveti muž počinio. Kao što je u drugim nebrojenim prilikama našao vazda ljudi, koji su njemu za volju počinjali tobože u ime pravde najgadnije zločine, tako ih je našao i sada, kad je valjalo osuditi Mora.

Dne 1. srpnja 1535. slomljen od patnja uputio se mučenik Kristov pješke iz Towera u sudnicu, gdje je još nazad nekoliko godina predsjedao. Kosa mu je osijedjela, lice mu bijaše blijedo i ispaćeno, ali duh ostao je bodar i svjež kao nekoć, kad je govorničkom vještinom, duhovitošću i opsežnim znanjem znao zanositi svoje slušatelje. Pošto bi pročitana optužnica, upita sudac, hoće li da sada prisegne supremaciju. On odvrati: „Molim usrdno svemogućega Boga, neka bi me učvrstio u mojem pravovjernom uvjerenju, da mu ostanem vjeran do smrti.“ Pošto je raskrinkao glavnoga svjedoka, uzmakoshe druga dva. Na to se povuče sud, da glasuje: dakako More je morao biti kriv. Kad je za tim kancelar htio da brže bolje proglasi osudu, prekine ga More: „Mylorde, kad sam ja sjedio na stolici, koju sada zapremate vi, bijaše običaj da se prije presude upita uznik, može li da što iznese, rad čega se ne smije izreći osuda.“ Postiden morade kancelar da stavi običajni upit. Na to će More: „Mylordi, parlamentski zaključak, po kojem sam ja osuđen, protivi se zakonima Božjim i njegove Crkve. Jer nijedan si vladar ne smije prisvojiti vrhovnu vlast u Crkvi; ta vlast pripada Stolici rimskoj, kojoj ju je Krist predao u osobi svetoga Petra. Nijedna kraljevina ne može izdati zakon, koji se protivi općim zakonima Crkve. Pače ovaj je vaš zakon u protimbi s temeljnim zakonima ove države, koji još nisu ukinuti. Uzmite u ruke Magnu chartu: tu je određeno, da Crkva u Engleskoj mora da bude slobodna i da se njezina prava i slobostine ne smiju suzivati. Zakon se dakle protivi i svetoj zakletvi, što ju je Njegovo Veličanstvo učinilo na krunidbi.“

Osuda bijaše strašna: Mora će iz Towera vući po zemlji na stratište u Tyburn, objesiti, poluživa skinuti i na tle baciti, sramotno osakatiti, utrobu mu, dok je još živ, izvaditi; napokon će mu odrubiti glavu, tijelo rasjeći na četvero, a komade objesiti tamo, gdje kralj zapovjedi, „i Bog neka je milostiv vašoj duši.“

More mirno poslušao osudu i onda reče: „Dobro, mene dakle osudiste na smrt; s kojim pravom, zna Bog. Ja ću sad slobodno da govorim, da udovoljim svojoj savjesti. Kad sam razabrao, da je poradi struje na dvoru nužno proučiti pitanje, na kojem se temelju osniva vlast rimskoga pape, ja sam ovu stvar sedam godina pomno proučavao. Izjavljujem, da još nisam našao ni u kojega od Crkve priznatog bogoslova nauku, da svjetovnjak može biti glava Crkve.“

Kad su ga vodili natrag u Tower, čekala ga je Margareta.

Unuk mučenikov opisuje ovako ovaj susret: „Kad je Sir Toma došao do brodogradilišta towerskoga, stajao tamo i čekaše njegova miljenica, moja tetka Roper; živo je željela da vidi svog oca i dobije od njega posljednji blagoslov bojeći se, da ga već nikad više vidjeti ne će. Čim ga je ugledala, poleti naglo k njemu ne mareći za se niti za ostali svijet i provere se kroz gužvu i stražu, koja ga je opkolila oboružana kopljima i helebardama. Na očigled sviju zagri ga, priljubi se uz njegov vrat i poljubi ne mogući drugo reći do „O moj oče! O moj oče!“ On se radovao njezinoj naravnoj izjavi čuvstva i ljubavi pa ju blagoslovi. Zatim joj reče: štogod morao trpjeti, premda je nevin, ništa se ne zbiva bez volje Božje; on zna sve njezine i najtajnije misli pa joj svetuje, neka se podvrgne svetoj volji Božjoj i neka strpljivo podnese smrt njegovu. Jedva se rastala od njega i pošla desetak koračaja, kad se, nezadovoljna s tim rastankom i kao van sebe od ljubavi prema tako časnom ocu, naglo vrati k njemu, zagri ga i obaspe poljupcima ne hajuci nimalo za stisku svjetine. On ne progovori ni riječi i ostade čvrst, ali suze mu potekoše iz očiju, i zaista malo ih je bilo među svjetinom, koji su se mogli suzdržati od suza, ni sami krvnici.“

Uoči dana, kada će Tomu Mora pogubiti, pošalje Henrik još jednom svoje ljude, da ga obrate na njegovo novo „evangelje“. Uzalud međutim priopćise mučeniku, da je kralj ublažio smrtnu osudu i da će mu se samo odrubiti glava. Toma, koji je do zadnjega časa sačuvao svoj prirodni humor, odvrat, da zahvaljuje kralju na dobroti, „Ali“, reče, „molim Boga, neka očuva moje prijatelje od ovakih milosti.“

Dne 6. srpnja 1535. u 9 sati izjutra trebalo je da smaknu Tomu. Kad su ga vodili na stratište, ponudi ga samilosna neka žena vrčem vina. On zahvalno otkloni govoreći: „U svojoj mucu Isus nije pio vino, nego žuć i ocat.“

Na stratištu progovori narodu: „Braćo, vi budite svjedoci, da umirem u vjeri svete Crkve katolički i kao vjeran sluga Boga i kralja.“ Zatim kleče i izmoli psalam *Miserere* (Ps. 50). Krvnik pristupi, More ga poljubi i reče mu: „Ti ćeš mi danas iskazati najveće dobročinstvo, što ga smrtni čovjek može da učini bratu svojem. Neka te nije strah vršiti dužnost. Nego moj je vrat onizak. Stoga pazi dobro da ne proumašiš i sebi naškodiš.“ Potom klekne i zaveže si sam oči, i domala pade glava njegova. Crkva je dobila jednog mučenika više.

Godine 1886. na svetkovinu sv. Tome Becketa, biskupa canterburyjskoga, uz ostale mučenike, koji su u Engleskoj dali život za svetu Crkvu Kristovu, proglasio je Leon XIII. blaženima Tomu Mora i Ivana kardinala Fishera, biskupa rocherskoga.

Gospodin naš isporodio je sebe s trsom, a nas vjernike s lozama na tom trsu: dok smo u svezi s njim, struji život iz njega u nas; otkinemo li se od njega, ne živimo više niti donosimo roda vječnoga. Isto je tako potrebito da smo u zajednici s njim središtem i težištem Crkve njegove, sa svetom Stolicom, s namjesnikom Isusa Krista, s nasljednikom svetoga Petra. Kad se god koji dio otcijepio od trsa, venuo je i ginuo idući u susret sigurnoj smrti.

Nedajmo se ni od koga niti ičim otkinuti od jedinstva Crkve-

noga. Hoćemo li zbog toga morati u tamnice? u smrt? Eto nas! ne bojimo se, jer mi smo potomci onih, kojima je, po riječima sv. Pavla, umrijeti — dobitak, a smrt i progon za pravdu — pobjeda!

M. Vanino D. I.

Moli i trpi.

Mathies - Stržić

Ili molila ili ne molila, draga dušo, trpljenja će te zadesiti. Ali onome, koji moli, bolovi se drugačiji ukazuju, nego onome, koji ne moli. Prvome primiču se kao Božje opomene, kao — oprostí mi posve moderni izričaj — neograničene mogućnosti. Zaista, kolikogod su različite duševne i tjelesne nevolje, na toliko načina možemo se po njima posvetiti.

Najprije treba da trpljenje molitvom posvetimo. To znači, da nam valja trpljenje Bogu prikazati, od Boga strpljivo ga primiti, upotrijebiti ga kao pokoru za se i za druge, zagrliti ga u simbolu križa, i od Boga isprositi milost, da dodemo po križu i trpljenju do slave Krísta radi.

Moliti i trpjeti! Pravo kršćanski Motto. Svaki pravi katolik treba da ga odabere za svoju devizu u grbu. Tek molitvom i trpljenjem postajemo plemići u kraljevstvu Božjem. Ali plemstvo u kraljevstvu Božjem je prožeto posve demokratskim duhom. Zar ne čine bolovi sve ljude jednakima, htjeli oni ili ne htjeli? Jest, molitvom raspirujemo mi svojevoljno u sebi duh pravog bratstva pod zajedničkom glavom punom krvi i rana.

Sva ljudska srca krvava su i ranjena, bilo u ovom ili onom smislu. O, kad bi sva znala za balzam molitve!

Svi mi treba da pokoru činimo, i ti, i ja. I ako baš nijesmo sagriješili danas ili jučer, sagriješili smo prije. Bog nas nije uvijek odmah kaznio. Ali mi smo možda odmah iznova sagriješili. Svi mi treba da činimo pokoru, za same sebe, i za druge. O, kad bismo htjeli kamo sreće moleći činiti pokoru!

Moleći — ne bešćuvstveno!

Moleći — ne buneći se!

Moleći — ne s očajanjem u srcu!

Kad bismo htjeli moliti bar u napastima!

Kad bismo odmah iza pada molili za pokornički duh!

Kad bismo barem na bolesničkom krevetu htjeli upoznati, da se više ne da ništa opraviti, da nam preostaje samo najbolje: trpjeti i moliti.

Moli, dok je časa — čim te snađe kakova nevolja. Ako si naučio umijeće, da Bogu sve izručuješ, tad te nikad ništa ne će smesti.

Možda veliš, da je uprav u žalosti teško moliti. Budi pošten: